

WERKWIJZE GRAFIETCURSUS

ONLINE CURSUS: MENSENPORTRET MET GRAFIET

door: Anne-Baukje

Realisme IN PORTRET

www.realisme-inportret.nl

INTRODUCTIE

Leuk dat je een **online cursus** gaat volgen! Ik ben Anne-Baukje en met veel plezier heb ik de online cursussen voor je gemaakt. Van kleins af aan ben ik bezig met realistisch tekenen. Ik heb veel geoefend en uitgeprobeerd en ben uiteindelijk bij een techniek uitgekomen die heel goed werkt voor het realistisch tekenen met grafiet. Ik zal je uitleggen hoe deze online cursus eruitziet en wat ik daarmee voor jou kan betekenen!

Tijdens de eerste les leg ik uit welk materiaal we gaan gebruiken, welke benodigdheden er zijn, welk papier je het beste kan kiezen en welke grafietpotloden er worden gebruikt.

Vervolgens laat ik je zien hoe je een schets opzet in de juiste verhoudingen. Dit doen we door middel van de raster-techniek. Iets waar je na deze cursus ook veel profijt van gaat hebben.

Iedere les bevat een video met een nieuwe opdracht en begeleidende tekst. In de video's zie je hoe ik de tekening maak van begin tot eind en vertel ik je daarbij precies wat ik aan het doen ben en waarom en waar je op kunt letten. Deze video's zijn niet versneld en zijn daarom heel goed te volgen. Je kan de video altijd tussendoor op pauze zetten. De voorbeeldfoto's kun je **downloaden** via een knop onder de video. Dit zijn zorgvuldig uitgekozen, haarscherpe foto's waar je bij het natekenen ervan veel van gaat leren.

Heb je een les afgerond? Dan kun je deze zelf afronden door op de knop onder de video te klikken: **les afronden**. Dit is niet noodzakelijk maar is misschien handig voor je eigen overzicht. Zo weet je hoe ver je bent met iedere cur-

sus. Je kunt de lessen daarna altijd nog opnieuw bekijken, zo vaak als je wilt.

Het is voornamelijk *zelfstudie* maar heb je een vraag dan kun je bij de les een *vraag* insturen. Deze knop vind je bij iedere video.

Deze cursus bevat geen ondertiteling voor de potloden. Gebruik het schema uit de les toonwaarden en eventueel de grijschaalmet. Bouw je lagen op vanaf HB naar 2B, 4B etc.

Ben je op zoek naar het juiste materiaal? Bij de meeste cursussen heb ik een **materialenpakket** samengesteld, deze is te vinden in mijn webshop. Het materialenpakket bevat de meest hoofdzakelijke benodigdheden. Je kunt er ook voor kiezen om alleen de gebruikte grafietpotloden aan te schaffen. Heb je andere merken in huis? Geen probleem! Om de cursus te kunnen doen heb je niet noodzakelijk precies dezelfde kleuren nodig. Je kan de cursus ook doen met een ander merk grafietpotlood.

Als je de cursus hebt afgerond en je zit nog met vragen, dan kan je mij mailen op dit mailadres:

info@realisme-inportret.nl

Wil je graag meer leren over het tekenen met grafietpotloden en houtskool? In het **Online Atelier lidmaatschap** vind je veel verschillende onderwerpen, ook geschikt voor beginners!

LES 1. MATERIAAL

Voordat we gaan tekenen ga ik eerst het materiaal met je doornemen. Als je een materialenpakket hebt aangeschaft dan heb je direct alles wat je nodig hebt voor deze cursus. Als je geen pakket hebt aangeschaft kun je ook andere merken grafietpotloden gebruiken.

Papier

Er zijn heel veel soorten wit papier waar je mooie tekeningen op kan maken met grafiet. In deze cursus werk ik op [Clairefontaine Dessin à Grain](#). Hier werk ik al jaren graag op. Het is gebroken wit papier met aan de voorkant een lichte structuur en aan de achterkant een gladde kant. Ik werk altijd op de achterkant. Deze kant is voor mijn gevoel perfect om op te tekenen. Niet te glad, want bij glad papier is het lastiger om delen donker te maken. Het neemt namelijk minder grafiet in zich op waardoor opbouwen in lagen iets lastiger is. Maar ik wil ook niet teveel structuur want dat zie je door je tekening heen.

Sommige tekenaars werken liever op [Canson 1557](#), want dit is witter papier. Of op [Canson Bristol](#), omdat dit gladder papier is.

Grafietpotloden

In deze cursus werken we met het merk Faber Castell. Er zijn twee soorten: de [9000 serie](#) en de [Matt-serie](#). Ze hebben allebei keuze uit verschillende hardheden, maar de Matt heeft zelfs 14B. In de cursus laat ik het verschil zien tussen deze potloden.

Vulpotloden

Ik gebruik ook wel eens vulpotloden in mijn grafiettekeningen, maar in deze cursus ga ik die niet gebruiken. Het handige aan vulpotloden is dat je niet hoeft te slijpen en dat je altijd een scherpe punt hebt. Ideaal voor haartjes en kleine details.

Houtskoolpotloden

Als je delen echt zwart wilt maken in je tekening kan je er houtskool bij gebruiken. In deze cursus gebruik ik geen houtskool, maar het is leuk om eens uit te proberen.

Gum

Een gum is onmisbaar en werkt in een grafiettekening als een wit potlood. Ik maak vooral gebruik van een kneedgum om delen lichter te deppen. Voordeel is dat deze gum geen restjes achter laat op je tekening. Daarnaast gebruik ik de Tombow gumpen. Hier kan je heel precies mee gummen, zoals lichtpuntjes en witte haartjes. Ik knip regelmatig een stukje van de bovenkant voor een scherp kantje aan mijn gum.

Gelpen

Ik gebruik bij het oog wel eens een gelpen voor een lichtpuntje en dit kan best een leuk resultaat geven.

Doezelaar

Met een doezelaar kan je delen wat waziger maken en het grafiet meer in je papier vegen. Ook kan je als het ware tekenen met een doezelaar. Je doet wat grafiet aan je doezelaar en vervolgens kan je er vlekjes of kleine schaduwen mee maken.

Liniaal

Als je gaat werken met een raster dan heb je een liniaal nodig om je lijnen mee op papier te zetten.

Raster

Een transparant raster is handig om een schets mee op te zetten, tevens te koop in mijn [webshop](#).

Pergamijn

Niet noodzakelijk, maar wel handig voor onder je hand. Dit neemt geen grafiet op en beschermt je tekening tegen uitvegen.

LES 2. SCHETSEN

Schetsen met raster

Een raster zijn hokjes die je op je tekenpapier en foto tekent. Zo kan je per hokje de tekening bekijken in plaats van de tekening als één geheel te bekijken. Ik gebruik deze techniek als ondersteuning bij het opzetten van de schets met de juiste verhoudingen.

Bij het rasteren leer je beter kijken, bij het overtrekken veel minder. Daarom maak ik liever gebruik van een raster. Je leert daarmee ook beter tekenen.

In deze cursus kun je op 2 manieren rasteren: door middel van een transparant raster en een uitgeprinte foto of door middel van GIMP met de foto op je computer.

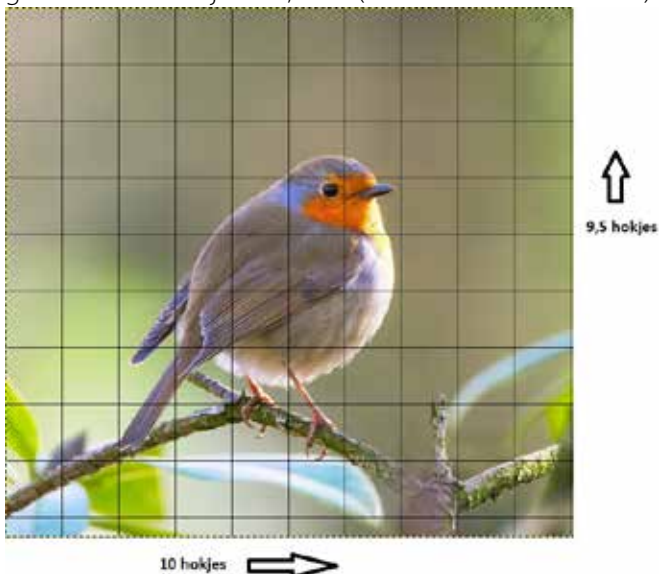
Transparant raster

Een transparant raster kan je op je foto leggen en dat scheelt je 1 keer hokjes tekenen. De transparante rasters zijn verkrijgbaar in 1, 2 en 3 cm op A4 en A3 formaat. Print de foto uit en leg het transparante raster erop.

Vervolgens heb ik dezelfde hoeveelheid hokjes op mijn tekenpapier nodig. Je kan ervoor kiezen om een groter tekenpapier te gebruiken dan het raster, het gaat erom dat je ongeveer hetzelfde aantal hokjes hebt op je foto als op je tekenpapier. Hoe doe je dit?

Stap 1: Meet de korte kant van je papier en deel dit door het aantal hokjes van je foto. Schrijf op.

Stel de korte kant van je papier is 24 cm, dan deel je dit getal door 10 hokjes = 2,4 cm (zie voorbeeld hieronder).

Stap 2: De hokjes moeten vierkant worden, dus dan maak je de hokjes op je tekenpapier 2,4 x 2,4 cm. Je kan ook kijken of je de hokjes 2,5 x 2,5 kan maken en of je dan nog redelijk uit komt met de foto.

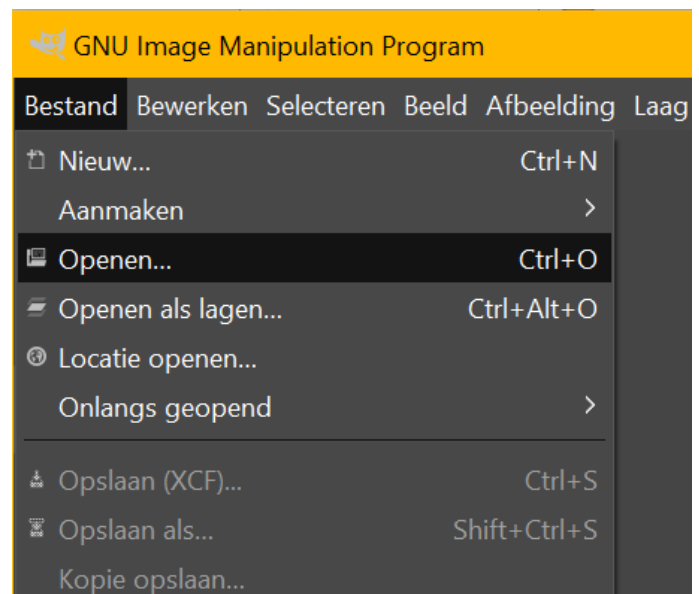
Tip: Leg een raster met 1 cm hokjes over je andere raster heen als je een bepaald deel in je foto nog wat preciezer wilt bekijken.

Raster op de computer

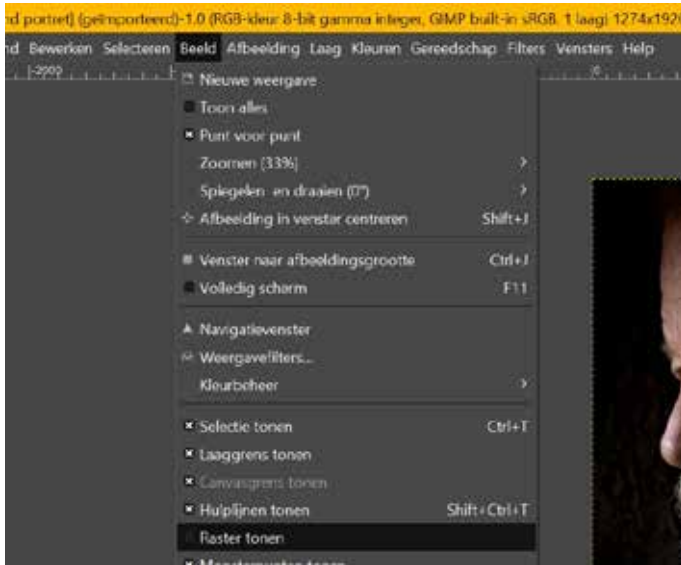
Je begint met het tekenen van hokjes op je tekenpapier. Als ik met pastel ga tekenen dan pak ik meestal een lichtkleurig potlood en teken ik heel lichtjes de hokjes op papier. Dit zijn meestal hokjes van 2 of 3 cm. Zorg dat je niet teveel druk uitoefent tijdens het tekenen van de hokjes. Zo kan je deze later weer uitgummen!

Ik werk zelf graag vanaf de laptop, omdat ik daar op mijn voorbeeldfoto kan inzoomen. Om op de laptop een raster over mijn foto te maken, maak ik gebruik van het gratis bewerkingsprogramma GIMP. Dit programma kun je downloaden voor je Apple of Windows computer maar niet voor je tablet of telefoon.

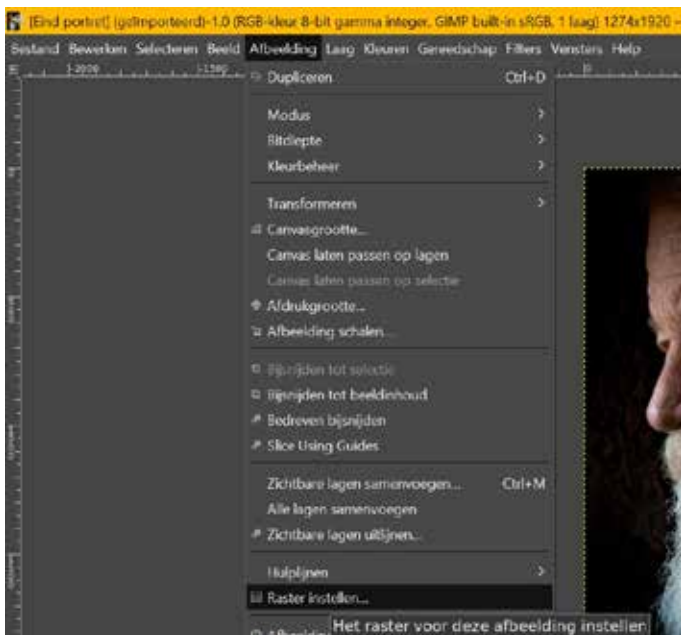
Stap 1: Open de foto in Gimp via “Bestand” en kies dan voor “Openen”.

Stap 2: Als je de foto hebt geopend dan klik je onder "Beeld" op "Raster tonen".

Stap 3: Je ziet nu waarschijnlijk te veel hokjes. Daarom moet je nog wel de hokjes gaan aanpassen zodat het klopt met het aantal hokjes op je papier. Je doet dit onder "Afbakening" en klik vervolgens op "Raster instellen".

Stap 4: Nu opent zich een nieuw scherm met daarin de instellingen voor het raster.

- Witte pijl: hier kun je de kleur van het raster instellen.
- Gele pijl: hier stel je de hokjes in, maar dit getal is even zoeken. Als je het getal groter maakt dan worden de hokjes groter dus heb je minder hokjes. Ik pas dit net zo lang aan tot ik ongeveer hetzelfde aantal hokjes op mijn papier heb. Dit kan verschillen want je papier en de foto hebben niet altijd hetzelfde formaat. Soms heb je horizontaal of verticaal een rij met hokjes over. Bij het instellen let ik niet op de instelling van pixels of centimeters.
- Blauwe pijl: als je de hokjes wilt opschuiven dan kun je dat hier instellen. Als ik alleen horizontaal of alleen verticaal wil opschuiven dan klik ik eerst op het slotje eronder. Vervolgens kun je de getallen los van elkaar aanpassen.

Ben je klaar met aanpassen? Dan klik je op OK. Ik noteer mijn instellingen voor het geval ik het kwijt raak. Je kunt ook je bestand opslaan als xcf bestand (bijv op je bureau-blad) en als je dit bestand opent dan hoeft je alleen maar raster tonen opnieuw aan te zetten.

Wil je de foto met raster uitprinten? Dan is de enige manier een printscreen maken en deze afbeelding vervolgens uitprinten.

Het voordeel van het werken vanaf de computer is dus dat je de foto kan inzoomen. Het raster zoomt dan mee in en zo kun je beter gedetailleerd aan het werk!

Uit de losse hand schetsen

Ga je uitdaging aan om het schetsen uit de losse hand te gaan oefenen? In deze video laat ik je zien waar ik op let als ik uit de losse hand een schets op zet. In de cursus zal de helft uit de losse hand zijn en de andere helft met raster zodat je beide kan zien.

LES 3. TOONWAARDE

Het meest leerzame van het tekenen met grafiet, zijn de toonwaarden onder de knie krijgen. Toonwaarden is hoe licht of donker iets is en het verschil daartussen is contrast. Met de juiste toonwaarden krijg je een meer realistische tekening en meer diepte in je tekening. En hier heb je ook profijt van in je kleurentekeningen. Durf het dus donker te maken en zorg voor het juiste contrast met de lichtere stukken in je tekening. Dit kunnen ook hele subtiele verschillen zijn, door dit te oefenen ga je die ook steeds meer herkennen in de foto en je tekening.

Om te kijken of je een beetje goed zit met de toonwaarden kan je als hulpmiddel een [grijschaalmeter](#) gebruiken. Je legt deze op je foto en vervolgens op je tekening om te vergelijken.

Je kan ook een gaatje perforeren in een wit papier en deze op je foto leggen en op je tekening.

Deze toonwaarden kan je bereiken met verschillende hardheden grafietpotloden. We gaan hier even een overzichtje van maken en dan zie je direct wat de 9000 serie doet en de Matt-serie van Faber Castell.

Met de Mattpotloden kan je de tekening donkerder maken, maar voorkom je dat de tekening gaat glimmen. Met normale grafietpotloden merk je sneller dat het gaat glimmen. De Mattpotloden bevatten houtskool en dit geeft het matte en wat donkere effect in je tekening.

TIP

Wil je bij je kleurentekeningen de toonwaarden beter herkennen? Dan kan je de foto omzetten naar zwart/wit.

LES 4. OOG

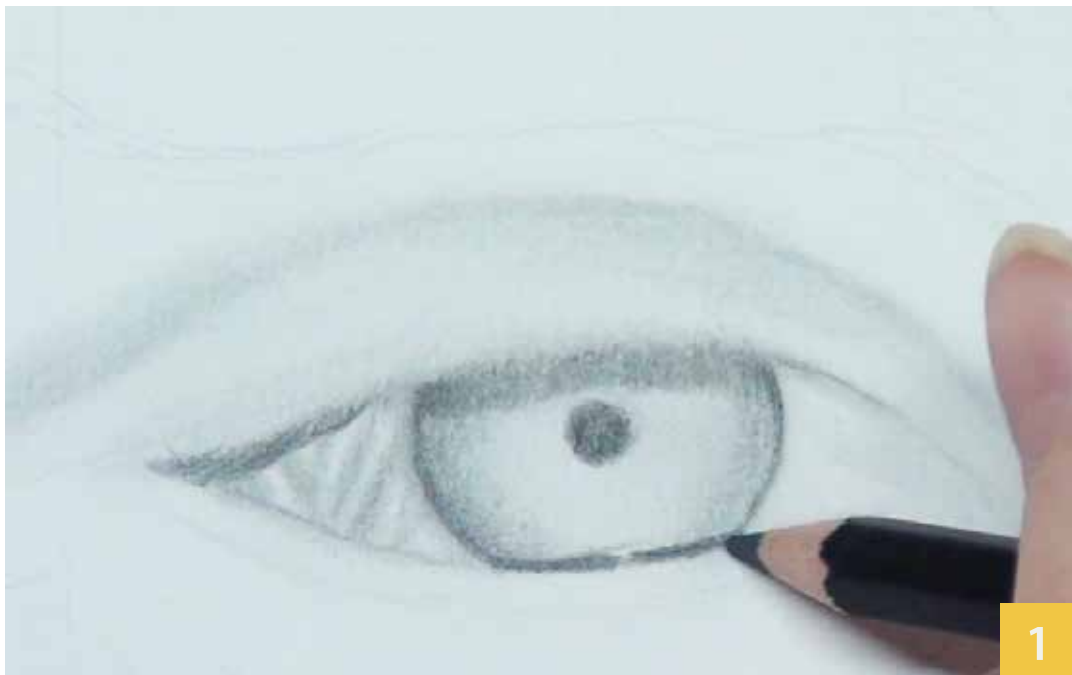
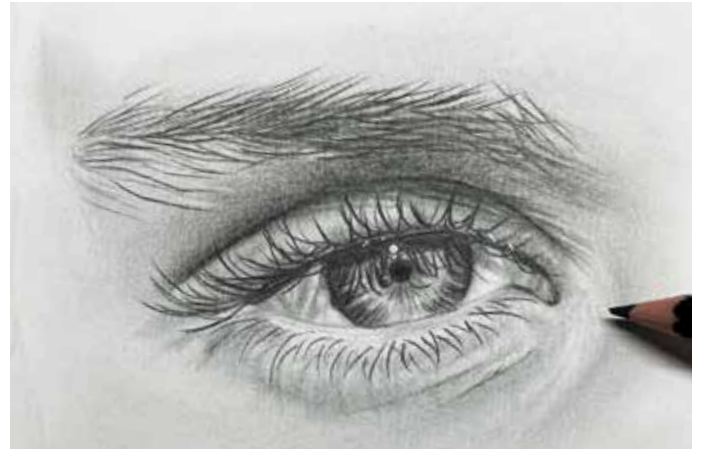
MATERIAAL

Clairefontaine Dessin à Grain (gladde kant), afmeting 20x14 cm
Hokjes van 2x2 cm, aantal hokjes: 10x7, [Raster met GIMP](#): 192 – 0 – 0

We gaan naar de eerste oefening! We beginnen ook deze cursus met het tekenen van een oog. Een leuke uitdaging waar je direct veel leert over verschillende structuren maken in grafiet. Ook gaan we proberen zoveel mogelijk detail en contrast aan te brengen.

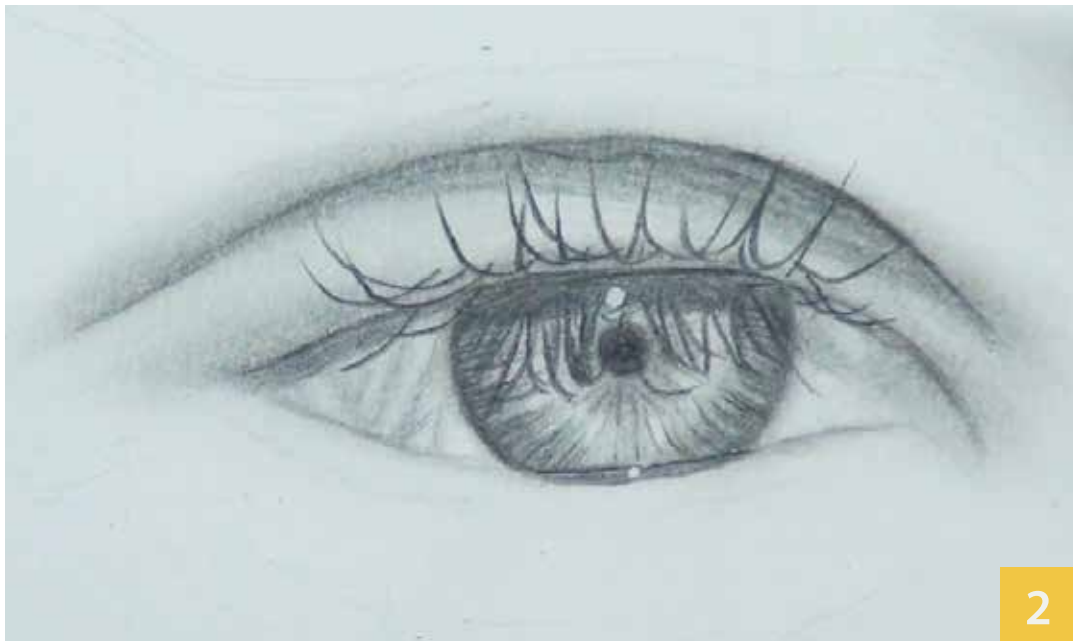
Ga jij de uitdaging aan om het oog zelf te schetsen of werk je liever met raster? In deze video laat ik je zien hoe ik met raster werk.

! Deze cursus bevat geen ondertiteling voor de potloden. Gebruik het schema uit de les toonwaarden en eventueel de grijs-schaalmeter. Bouw je lagen op vanaf HB naar 2B, 4B etc.

STAP 1

De eerste laag is alvast wat licht en donker aanbrengen op je tekening. De lichte delen kan je uitsparen, die laat je de papierkleur, of je geeft het een heel dun laagje HB. En de donkere delen kan je met 2B erin zetten en ga je in de volgende lagen steeds wat donkerder maken. Het is het best om dit in lagen op te bouwen.

STAP 2

Zorg dat je zoveel mogelijk van de tekening hebt bedekt met een laagje grafiet. Alleen de 'witte' delen blijven papierkleur. Je bouwt de lagen steeds donkerder op, maar breng ook meer details aan. Zodra je de huid boven het oog af hebt, kan je de wimpers gaan tekenen. Zet er eerst een paar, je kan er altijd nog wimpers tussen zetten. Kijk goed waar ze beginnen en ongeveer eindigen. Als het donkere wimpers zijn kan je ze met 4B tekenen.

STAP 3

Als laatste maak je het contrast in de tekening nog wat hoger. Dit kan je doen door lichte details wat lichter te gummen. Gebruik de Mattpotloden om sommige delen een stukje donkerder te maken, bijvoorbeeld de pupil.

LES 5. NEUS

MATERIAAL

Clairefontaine Dessin à Grain (gladde kant)
Afmeting 10x10 cm

Dit is een leuke kleine oefening. Bij het tekenen van een neus ga je veel met schaduw werken om de vorm van de neus erin te tekenen. Ga jij de uitdaging aan om de neus zelf te schetsen?

Als je merkt dat de neus toch iets anders wordt, dan kan het zijn dat je schaduw en licht qua vormen niet helemaal kloppen. Bekijk een schaduw als een vorm en teken deze er zo goed mogelijk in.

STAP 1

Schets de neus door naar de buitenste lijnen te kijken. Ook de binnenste lijnen zijn belangrijk om een neus goed geschetst te krijgen, daarvoor bekijk je de omtrek van een schaduw. Waar een schaduw stopt en het lichte stuk begint mag ook een schetslijn.

TIP

Oefen nog meer neuzen door die bijvoorbeeld in het echt, van iemand tegenover je, na te schetsen.

STAP 2

Geef deze schaduwen een laagje grafiet, bouw dit op in laagjes. De lichte delen kan je eventueel lichter gummen met een kneedgum en de details met een Tombow gumpen. Om de neus wat meer eruit te laten springen op wit papier kan je een beetje schaduw langs de neus tekenen.

LES 6. VLECHT

MATERIAAL

Clairefontaine Dessin à Grain (gladde kant)
Afmeting: ongeveer 15x20 cm

We gaan het tekenen van haar oefenen door middel van deze vlecht. Hoe bouw je de verschillende lagen op zodat het steeds meer diepte krijgt? En hoe ga je ervoor zorgen dat het niet te streperig lijkt? Deze oefening heb ik niet gerasterd, schets je met mij mee?

STAP 1

Zorg eerst dat je een basislaag aanbrengt met HB of B gewone grafietpotloden. Deze laag kan je al een beetje in kleur laten verschillen per pluk haar, zoals het fotovoortbeeld. Dat doe je door de schaduwen direct nog een laagje te geven. Vervolgens kan je alles uitvegen met een tissue.

STAP 2

Vervolgens ga je de lagen verder opbouwen zodat je tekening steeds duidelijker wordt. De basislaag kan je vergelijken met een wazige foto, deze volgende stap wordt het geheel al een stuk duidelijker. Dat doe je niet alleen door delen donker genoeg te maken, maar ook door meer scherpe details toe te voegen. Je tekent dan in de plukken nog kleinere plukken.

TIP

Bij het tekenen van lichte haren is de Tombow gumpen haast onmisbaar, deze dient als vervanger van een wit potlood.

3

STAP 3

Bij deze laatste stap kan je ook de losse haren gaan tekenen. Dit zorgt ervoor dat je vlecht wat natuurlijker oogt, realistischer.

LES 7. MOND

MATERIAAL

Clairefontaine Dessin à Grain (gladde kant), afmeting 13x7 cm
Hokjes van 1x1 cm, aantal hokjes: 13x7, [Raster met GIMP](#): 50, 0-0

In deze oefening gaan we aan de slag met twee uitdagingen van een gezicht: sproeten en tanden. Als je eenmaal een manier hebt gevonden dan is het een stuk minder moeilijk!

Je kan deze zelf schetsen of gebruik maken van een raster zoals ik voordoet in de video.

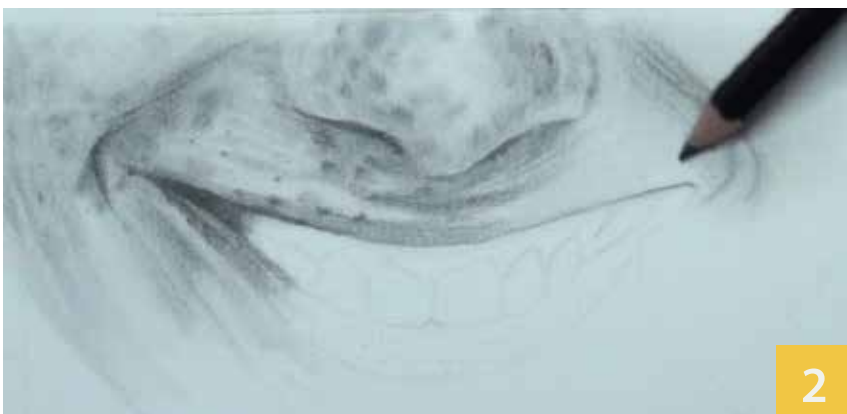
TIP

Sproetjes zijn heel goed te tekenen door een doezelaar te gebruiken, je tekent als het ware met je doezelaar. Zo krijg je wazige vlekjes, wat natuurlijker oogt dan scherp getekende vlekjes.

STAP 1

De eerste laag is weer zoals een wazige foto. Nog geen details en vooral in grote lijnen de licht en schaduw een beetje aangeven.

STAP 2

Zodra je tevreden bent over de tint van de huid dan kan je beginnen met het tekenen van de sproetjes. Dit doe je door vlekjes te tekenen en uit te vegen met de doezelaar. Je kan ook de vieze punt van de doezelaar gebruiken om vlekjes te tekenen. Doezeel eventueel expres even door een laagje grafiet om de doezelaar 'vies' te maken.

TIP

Geef de tanden ook een beetje kleur in de basislaag. De glim-plekjes kan je er daarna in gummen.

3

STAP 3

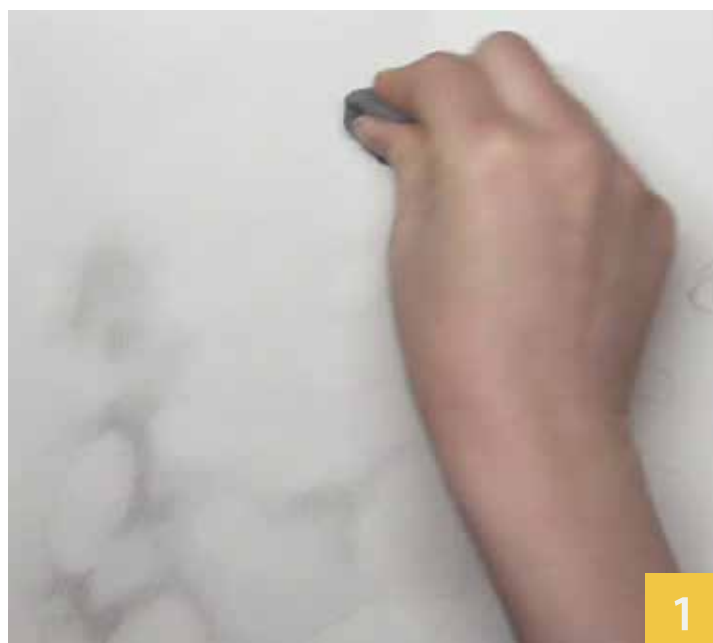
De tanden kan je het best eerst een beetje duidelijker maken door ertussen te tekenen. Gebruik wel dezelfde tint als op de foto, maak het niet te donker tussen de tanden. Geef vervolgens het tandvlees en de tanden zelf ook een lichtgrijs laagje. Dit is je basislaag en zo kan je verder door de details erin te tekenen met potlood en gum.

LES 8. EINDPORTRET

MATERIAAL

Clairefontaine Dessin à Grain (gladde kant), afmeting 20x30 cm
Hokjes van 2x2 cm, later in de video 1x1 cm, aantal hokjes: 10x15, [Raster met GIMP: 130, 0-0](#)

En dan zijn we alweer toe aan het eindportret! Dit mooie kindje met prachtige ogen is een hele leuke tekening om mee af te sluiten. Je leert eerst hoe je een wazige achtergrond kan maken en daarna gaan we het gezichtje tekenen. Heel veel plezier!

STAP 1

Het is altijd handiger om met de achtergrond te beginnen, omdat daar ook haren over heen gaan vallen. Maak eerst een laagje en veeg dit uit met een tissue. Als het een lichte achtergrond is dan begin je met HB, heb je een donkere achtergrond kan je gerust met 2B beginnen. Teken vervolgens op deze basislaag donkere cirkels en veeg het in cirkelbeweging uit. Dep met kneedgum de lichte cirkels.

STAP 2

De ogen zijn het belangrijkste in een portret. Begin met de ogen als middelpunt van je tekening. Van daaruit kan je de rest eromheen gaan tekenen, dus ook de huid en wenkbrauwen. De haartjes van de wenkbrauwen teken je zodra je de huid eronder hebt getekend.

STAP 3

Door de hele tekening heen kan je het best een tissue gebruiken om delen zachter te vegen. Een doezelaar gebruik je vooral voor de hele kleine stukjes, maar niet voor grote oppervlaktes. Een doezelaar maakt namelijk makkelijker vlekken. Een tissue haalt ook wat grafiet van je tekening af en zo maak je in verschillende lagen de huid steeds een beetje donkerder en zachter.

STAP 4

De laatste stap kan bijna even lang duren als de hele tekening. Bij mensenportretten is het namelijk belangrijk dat de gelijkenis er echt goed in zit. Dit heeft tijd nodig, ook als de tekening al helemaal klaar lijkt te zijn. Maak een foto van je tekening en zet deze naast je voorbeeldfoto, zo kan je ze goed met elkaar vergelijken.

TOT SLOT!

Je kan je tekeningen het beste inlijsten achter glas, zo blijven ze het mooist. Wil je de tekeningen eerst bewaren, doe dit in een map waarin het niet kan schuiven. Leg er eventueel een vel pergamijs papier op.

Grafiet geeft altijd nog een beetje af. Het is echter **niet** verstandig om het te gaan fixeren omdat het papier dit heel erg opneemt waardoor er vlekken ontstaan.

Bekijk de website voor meer leuke online cursussen over bijvoorbeeld huisdieren. Of bekijk het Online Atelier lidmaatschap waarin je heel veel video's gaat vinden over verschillende onderwerpen, waaronder ook mensenportretten.

Zit je nog met vragen, mail mij op:
info@realisme-inportret.nl

Graag tot een volgende keer!